

Innhold

FORORD	11
KAPITTEL 1	
INTRODUKSJON TIL NÆRMILJØ OG SAMFUNN	13
Innledning	13
Et lavt prioritert «tredje ledd»?	13
Noen faglige begreper med relevans for området	15
Samfunn	15
Forskjellige samfunn og miljøer	16
Kultur	19
Sosialiseringprosessen	21
Identitet	22
Noen kjennetegn ved storsamfunnet og utfordringer for barnehagene	23
Bokas videre innhold	25
KAPITTEL 2	
FAGOMRÅDET NÆRMILJØ OG SAMFUNN I ET DIDAKTISK PERSPEKTIV	27
Innledning	27
Fagdidaktikk	28
Ulike plannivåer	28
Barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag	30
Danning	31
Omsorg	31
Barns lek i et samfunnsperspektiv	32
Barns læring	33
Undring og utforskning	34
Barnehagens verdigrunnlag	36

Fagområdet nærmiljø og samfunn.	37
Mål og krav	39
Utdypende om barns læring om nærmiljø og samfunn.	42
Perspektivulikheter.	43
Nærmiljø og samfunn i formelle og uformelle læringssituasjoner	44
Temaarbeid som læringsform	45
Prosjektarbeid som læringsform	46
Dokumentasjon	48
Progresjon	48
Samfunnsfag	49
Samfunnsfag 1. til 4. årstrinn i skolen	49

KAPITTEL 3

BARNES BIDRAG I BARNEHAGEFELLESKAPET – ET «SAMFUNN

I MINIATYR»	53
Innledning	53
Hvorfor se barnehagen som et samfunn i miniatyr?	54
Barnehagen og barnas kultur.	56
Barnas egen kultur	58
«Toddler»-kultur	60
Første skritt til innsikt og deltakelse i et demokratisk samfunn.	61
Barnehagen – «det lille demokratiet»	62
Noen demokratimodellers relevans.	63
Demokratiseringsgrad og medvirkning.	64
Individ og fellesskap	65
Noen dilemmaer	66
Barneperspektiv og barns perspektiver	67
Hvordan kan de voksne få del i barns perspektiver?	67
Barns oppfatning av hvem som bestemmer i barnehagen.	68
Barns deltakelse i planlegging og vurdering.	68
Samlingsstund i medvirkningssammenheng.	69
Barns bidrag gjennom arbeidsoppgaver	70

KAPITTEL 4

FAMILIE OG NÆRMILJØ I ET SAMFUNNSFAGLIG PERSPEKTIV	73
Innledning	73
Hvorfor fokus på familie og nærmiljø?	74
Begrunnelser ut fra småbarnsfamiliers livsstil.	75

Begrunnelser knyttet til sosial ulikhet	75
Begrunnelser knyttet til nærhet	77
Ulike sider ved nær- og lokalmiljøet	78
Bolig, barnehage og nærmiljøets forankring	78
Tilgjengelighet og geografisk distanse	79
Strukturelle forhold	80
By og bygd	82
Hvordan kartlegge ulike sider ved nærmiljøet?	83
Barns familier i et samfunnsfaglig perspektiv	85
Familien i uformelle læringssituasjoner	86
Familien i formelle læringssammenhenger	87
Barnehagens nærmiljø som innhold	90
Nærmiljøet i uformelle læringssituasjoner	90
Nærmiljøet i formelle sammenhenger	92
Ulike former for samhandling med forskjellige aktører i nær- og lokalmiljøet	93
Ulike virksomheter og roller i nærmiljøet.	93
Andre arbeidsplasser og roller i arbeidslivet.	95
Å være sammen med andre barn og eldre mennesker	97
Arrangementer og utstillinger	98
Andre bidrag til nær- og lokalmiljøet.	99
Barna som laget turistbrosjyre	99
 KAPITTEL 5	
HISTORIE OG KULTURTRADISJONER.	101
Innledning	101
Hvorfor historie og kulturtradisjoner?	102
Historie, kulturtradisjoner og utvikling av identitet.	103
Hva er historie og kulturtradisjoner?.	104
Noen nøkkelspørsmål i historie	105
Begreper og terminologi i historie.	107
Syklisk og lineær forståelse av tid.	108
Forandring og fornyelse, likheter og forskjeller.	109
Noen overveielser ved historisk innhold	110
Hva med de minste barna?	111
Differensiering og progresjon	111
Verdier i historie og kulturtradisjoner.	112
Personalets kompetanse om historie	113

KAPITTEL 6

RESSURSER OG AKTIVITETER VED HISTORISK INNHOLD I BARNEHAGEN .	115
Innledning	115
Barnas egne historier	116
«Min historie» i uformelle lærings situasjoner	116
«Min historie» i formelle sammenhenger	117
Fra Siljes historie	118
Tidslinje i «Min historie»	119
Familie og slekt	121
Lokalhistorie og tradisjoner	122
Lokalhistorie i uformelle lærings situasjoner	122
Lokalhistorie og kulturtradisjoner i formelle sammenhenger	122
Høytider, merkedager og tradisjoner	123
Historie gjennom fortellinger	127
Materielle spor fra fortida	129
Eldre bygninger og omgivelser	130
Gamle gjenstander	131
Bilder	132
Bruk av museum	133
Tidsreiser og dramaforløp	135
Tradisjonsstoff	136
Fri lek	136

KAPITTEL 7

INTERNASJONALT OG FLERKULTURELT PERSPEKTIV	138
Innledning	138
Hvorfor internasjonalt og flerkulturelt perspektiv i barnehagen?	140
Innvandring, mangfold og integrering	142
Kulturell og etnisk identitet	144
Etnosentrisme, rasisme og kulturel relativitet	146
Hvordan kan personalet tilegne seg kompetanse?	148
Samarbeid med barn og foreldre	148
Internasjonalt og flerkulturelt innhold i barnehagen	149
Hvordan kan voksne forholde seg til barn ved dramatiske hendelser i verden?	149
Internasjonalt og flerkulturelt perspektiv i uformelle situasjoner	151

Internasjonalt og flerkulturelt perspektiv i formelle sammenhenger	151
Ressurser og aktiviteter ved flerkulturelt og internasjonalt innhold.	153
Mangfold i materielle kulturuttrykk	153
Verdenshjørne og temaustilling.	153
Globus, verdenskart, atlas og Internett	154
Forestilte reiser og miljøer langt av sted	155
Organisasjoner å samarbeide med.	156
Barn hjelper barn – solidaritet i vid forstand?	156
 KAPITTEL 8	
MEDIEKOMPETANSE I BARNEHAGEN.	158
<i>Av Henriette Jæger</i>	
Mediekompetanse: et forsøk på avgrensning	159
Mediekultur i barnehagen	161
«Mellom virtualitet og virkelighet»	162
Å dokumentere et nærmiljø.	163
Narrativ kompetanse.	166
Barn på en digital arena: den nye voksenrollen	168
Avslutning: mediekultur i barnehagen	171
 KAPITTEL 9	
LIKESTILLING OG LIKEVERD BLANT BARN I BARNEHAGEN	172
<i>Av Kari Emilsen</i>	
Innledning	172
Likestilling og likeverd som begrep.	173
Begrunnelser for likestilling og likeverd i barnehagen	174
Samfunnsnivå	175
Organisasjonsnivå	176
Individnivå	177
Likestilling og likeverd – bevisstgjøring og systematisk arbeid	177
Kjønn i barnehagen	177
Tilrettelegging for systematisk arbeid med tema likestilling og likeverd	178
Likestilling og likeverd i barnehages praksis.	180
Like mye hensyn til gutter og jenter	180
Barns deltakelse og påvirkning av fellesskapet	182

Opplevelse og erfaringer i nærmiljø	184
Ressurser i barnehagen.	186
Tradisjon og ulike levesett	186
Avslutning	187
LITTERATUR	188
STIKKORD	198